

ปัญหาการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการในประเทศไทย

The Problems on the Election Rights of People with Disabilities in Thailand

พรปวีณ์ มีมากบาง

นักวิชาการสิทธิมนุษยชน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

Email: pornpawee.me97@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัญหาการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการในประเทศไทย ภายใต้กฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงศึกษากฎหมาย มาตรการ การอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการในประเทศออสเตรเลียและประเทศแคนาดา เพื่อนำมาพัฒนาข้อเสนอแนะ มาตรการทางกฎหมาย แนวทางที่เหมาะสมในการจัดอุปสรรคและอำนวยความสะดวกให้คนพิการในประเทศไทยสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ผลการศึกษาในคราวเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562 พบว่า ประการที่หนึ่ง เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ปรากฏนโยบายที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการไว้โดยเฉพาะ ประการที่สองการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการ กรณีการลงทะเบียนเพื่อใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้ง คนพิการพบอุปสรรคข้อจำกัดในการลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิดังกล่าว เนื่องจากปัญหาการกำหนดช่องทางการลงทะเบียนที่ไม่หลากหลาย ประการที่สาม คนพิการหรือองค์กรคนพิการขาดโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง ประการที่สี่ คณะกรรมการการเลือกตั้งขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจ การฝึกอบรม ให้แก่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือคนพิการเป็นการเฉพาะ ประการที่ห้า ข้อมูลจากกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการพบว่า คนพิการส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบทหรือในพื้นที่ห่างไกลที่การอำนวยความสะดวกการบริการขนส่งสาธารณะยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการโดยเฉพาะคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ประการหก สังคม ชุมชน ครอบครัวหรือแม้แต่ตัวคนพิการขาดความตระหนักรู้เรื่องสิทธิของคนพิการ โดยมีทัศนคติมองคนพิการเป็นบุคคลที่มีเวรกรรม น่าเวทนา กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ หากสังคมรวมถึงคนพิการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิคนพิการที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมายภายในและระหว่างประเทศจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการมากยิ่งขึ้น ทำให้สังคมมีความรู้ความเข้าใจและมีมุมมองต่อคนพิการบนฐานสิทธิมากขึ้น

คำสำคัญ: คนพิการ, การใช้สิทธิเลือกตั้ง

Abstract

This study was a documentary study. The objectives of this research were 1) to study problems on the election rights of people with disabilities in Thailand under Thai law and international law on human rights ;and 2) to investigate the facilitating measure for voting rights of people with disabilities in Australia and Canada. This would help developing the recommendations for legal measures. The appropriated approach could eliminate the obstacles and facilitate the people with disabilities in Thailand to exercise their voting rights thoroughly and equally. During the general election of the House of Representatives in 2019, there

were several findings. Firstly, the Electoral Commission's website did not have a specific policy on facilitating the exercise of the voting rights of people with disabilities. Secondly, people with disabilities have faced the obstacles on registering to vote before the election day, due to the inadequate of registration methods. Thirdly, people with disabilities or organizations were lack of opportunities which related to be a part of an election as election officers. Fourthly, the Election Commission did not train the election officers. They should have the appropriate legal knowledge and understanding treatment to people with disabilities. Fifthly, the data from the department of empowerment of people with disabilities indicated that the majority of people with disabilities have lived in rural areas where the public transports have completely not been extensive. It was therefore a major obstacle to the exercise of the voting rights of people with disabilities, especially those with physical or mobility impairments. For the last one, society, community, family, or the people with disabilities were lack of awareness of the rights of people with disabilities. With the view of people with disabilities as pathetic, the department of empowerment of people with disabilities should promote the empirical understanding of the rights of people with disabilities that have been recognized by both national and international laws. If society and community has a better understanding of the rights of people with disabilities recognized by national and international law, it will deeply increase the political participation, such as exercising the voting rights of people with disabilities, making society more legal knowledge, and understanding the human rights-basis.

Keywords: People with disabilities, Rights to vote

วันที่รับบทความ : 08 ตุลาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ : 21 พฤษภาคม 2563

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 24 พฤษภาคม 2563

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

สิ่งสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะการกำหนดเจตจำนงของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกผู้แทนอย่างเสรี โดยเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ คนพิการ (ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 คนพิการ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไม่มีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไม่มีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ประกาศกำหนด) ซึ่งเป็นพลเมืองส่วนหนึ่งของประเทศยังพบปัญหา อุปสรรค ในการดำรงชีวิตอิสระของตน รวมถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉพาะปัญหาการใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งรัฐต้องรับรองและประกันว่าพลเมืองของรัฐมีสิทธิดังกล่าวโดยเสมอภาคกัน อย่างไรก็ตาม แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 บัญญัติคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลโดยรับรองให้ปวงชนชาวไทยได้รับการคุ้มครองเสมอกัน และมาตรา 27 บัญญัติรับรองความเสมอภาคของบุคคลโดยห้ามเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ประกอบกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities – CRPD) ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ให้การ รับรอง ส่งเสริม และประกันให้คนพิการได้รับการเคารพศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด คุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานการดำเนินชีวิตอิสระของคนพิการ รับรองสิทธิพลเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของคนพิการซึ่งการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา

ดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้สิทธิที่ระบุไว้ในอนุสัญญาดังกล่าวบรรลุผลเป็นรูปธรรม เห็นได้ว่าแม้มีการรับรองสิทธิพลเมืองของประชาชนชาวไทยอย่างเสมอภาคกันไว้ในกฎหมายสูงสุดของประเทศและแม้ประเทศไทยจะเข้าร่วมเป็นภาคีพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ทำให้ประเทศไทยมีข้อผูกพันต้องทำให้สิทธิต่าง ๆ ที่ได้รับการรับรองไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการเกิดขึ้นจริง อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามีคนพิการในสังคมไทยยังมีอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้ง (ปีปีซี นิวส์, 2563) และจากข้อมูลคนพิการที่มาขึ้นทะเบียนเพื่อออกบัตรประจำตัวคนพิการ (ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2562) พบว่ามีคนพิการที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งมีอายุอยู่ในเกณฑ์มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีจำนวนมากถึง 1,834,808 คน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2563) ทั้งนี้ ในคราวเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562 คนพิการประสบปัญหาอุปสรรคในการใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสามารถแยกปัญหาของคนพิการตลอดทั้งกระบวนการเลือกตั้งได้ ดังนี้ (1) ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งของคนพิการ กล่าวคือ คนพิการพบอุปสรรคในการเข้าถึงและใช้ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง เช่น ข้อมูลผู้สมัครรับเลือกตั้ง นโยบายพรรคการเมือง ขั้นตอนวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญประกอบการพิจารณาตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น (2) ปัญหาช่องทางการลงทะเบียนเพื่อใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งที่ไม่หลากหลายและไม่ปรากฏช่องทางให้ระบุความพิการหรือช่องทางขอความช่วยเหลือในวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (3) คนพิการหรือองค์กรคนพิการขาดโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง (4) ปัญหาการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งของคนพิการ อาทิ กรรมการประจำหน่วยงานเลือกตั้งยังขาดความรู้ความเข้าใจในการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการในการทำเครื่องหมายลงบนบัตรเลือกตั้งแทนคนพิการ ถึงแม้ว่ากฎหมายกำหนดให้สามารถทำได้โดยเป็นไปตามเจตนารมณ์ของคนพิการ รวมถึงคูหาเลือกตั้งยังมีอุปสรรคต่อคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวที่ต้องนั่งรถเข็นในการนำรถเข็นเข้าคูหาเลือกตั้ง ตลอดจนอุปสรรคจากกรณีหน่วยเลือกตั้งไม่มีล่ามภาษามือหรือมีวิธีการสื่อสารที่ทำให้คนพิการทางการได้ยินและสื่อความหมายสามารถเข้าใจ

นอกจากนี้ยังพบ (5) ปัญหาหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ห่างไกลจากที่พักอาศัยของคนพิการ จึงเกิดความยากลำบากในการออกมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (6) สังคม ชุมชน ครอบครัว รวมถึงคนพิการขาดความตระหนักรู้เรื่องสิทธิของคนพิการ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของคนพิการในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ทั้งนี้ การเลือกตั้งนับเป็นกระบวนการที่สำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่แสดงออกถึงเจตจำนงร่วมกันของประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้แทนประชาชน การเลือกตั้งจะต้องเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการเลือกตั้ง โดยรัฐจะต้องทำให้พลเมืองทุกคนสามารถเข้าถึงสิทธิในกระบวนการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมกันบนหลักความเสมอภาค ดังนั้น รัฐจึงต้องมีมาตรการทางกฎหมาย นโยบาย และการดำเนินการเพื่อจัดอุปสรรคบางประการและอำนวยความสะดวกให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิในกระบวนการเลือกตั้งได้ แม้ว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดหน่วยเลือกตั้งพิเศษ จำนวน 10 แห่ง เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสถานที่เลือกตั้งกลางสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ โดยให้บุคคลดังกล่าวได้ลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ สถานที่ดังกล่าว อย่างไรก็ดี หน่วยเลือกตั้งพิเศษเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ดังกล่าว มีจำนวนเพียง 10 แห่งทั่วประเทศ ซึ่งไม่ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลซึ่งมีคนพิการอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้คนพิการต้องเผชิญกับอุปสรรคในการใช้สิทธิเลือกตั้ง และจากข้อมูลคนพิการที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์มีคุณสมบัติออกเสียงเลือกตั้งถึง 1,834,808 คน นับเป็นจำนวนมากพอที่อาจส่งผลกระทบต่อสำคัญในการกำหนดทิศทางการเมืองของประเทศได้ ทั้งนี้ หากสะท้อนปัญหาการใช้สิทธิในกระบวนการเลือกตั้งของคนพิการให้สังคมได้ตระหนักแล้ว นอกจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สังคม จะได้รับรู้และเข้าใจสิทธิของคนพิการในฐานะพลเมืองส่วนหนึ่งของรัฐ ยังทำให้พรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ความสนใจและกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายพรรคการเมืองอีกด้วย ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงแนวคิดและหลักการต่าง ๆ รวมถึงปัญหาอุปสรรคในการใช้สิทธิ

เลือกตั้งของคณพิการ และนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอแนะมาตรการในการสร้างโอกาส อำนวยความสะดวก และส่งเสริมการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคณพิการในประเทศไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอแนะแนวทาง และมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อให้คณพิการในประเทศไทยสามารถเข้าถึงสิทธิเลือกตั้ง

1.3 ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งระดับชาติโดยมุ่งศึกษาเฉพาะคณพิการทางการเมือง คณพิการทางการเมืองได้ยื่นหรือสื่อความหมาย และคณพิการทางการเมืองหรือสื่อความหมาย การเคลื่อนไหว ที่ได้ขึ้นทะเบียนต่อกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคณพิการ (ตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ (ฉบับที่ 2)) และมีสิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคณพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งประเทศแคนาดา (Canada Election Act 2000) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งในเครือจักรภพ (Commonwealth Electoral Act 1918) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities - CRPD)

2. วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Document) กฎหมายของประเทศไทย กฎหมายต่างประเทศ รวมถึงพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของคณพิการ และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Document) ได้แก่ วิทยานิพนธ์ รายงานการศึกษารายงานเอกสารและบทความทางวิชาการ ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของคณพิการ ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต

3. แนวคิดที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และการมีส่วนร่วมของคณพิการในการเลือกตั้ง

การมีส่วนร่วมของประชาชนนับเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย จากประวัติศาสตร์ปรากฏให้เห็นว่าระบอบประชาธิปไตยได้กำเนิดขึ้นมาบนพื้นฐานความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ในสังคม ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าบ่อเกิดของระบอบประชาธิปไตยคือการเปลี่ยนแปลงเจ้าของอำนาจอธิปไตยเดิมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือคณะบุคคล มาเป็นประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ 2 รูปแบบ (เจษฎาทองขาว, 2562, น. 32-34) ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกกระบบซึ่งคณพิการสามารถมีส่วนร่วมทั้ง 2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบ เป็นการมีส่วนร่วมที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองให้ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้โดยอยู่ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งอาจเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ได้ เช่น การรวมกลุ่มองค์กรคณพิการ การมีส่วนร่วมโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติกล่าวคือ คณพิการสามารถสมัครเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์สอดคล้องกับความเห็นของตนเพื่อนำเสนอแนวคิดหรือนโยบายที่เกี่ยวกับคณพิการและประเด็นสาธารณะอื่น ๆ ต่อพรรคการเมืองรวมไปถึงการได้รับโอกาสให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมืองได้ด้วย การมีส่วนร่วมในการเสนอร่างกฎหมายและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยคณพิการผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการเสนอร่างกฎหมายได้ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และการมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกกระบบ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนใน

ลักษณะที่ไม่มีกฎหมายรองรับหรือการมีส่วนร่วมที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การชุมนุมประท้วงปิดถนน การนัดหยุดงาน เป็นต้น

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 จากการศึกษา กฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการพบว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562 เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ไม่มีกฎหมายที่มีมาตรการ หรือสภาพบังคับให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง หรือต้องดำเนินการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทำให้คนพิการแต่ละประเภทสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

4.2 แม้มีกฎหมายกำหนดให้มีการฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลือกตั้ง แต่เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มองขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือคนพิการในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะกรณีคนพิการที่มีลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ สามารถให้บุคคลอื่นหรือกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นผู้กระทำการแทนโดยความยินยอมและเป็นไปตามเจตนาของคนพิการ โดยในกรณีนี้มีเจ้าหน้าที่จำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย (ปิปีชี นิวส์, 2563)

4.3 กฎหมายได้กำหนดช่องทางการลงคะแนนเพื่อใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งไว้แตกต่างกัน กล่าวคือ การใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้ง สามารถยื่นคำขอลงทะเบียนได้ 3 ช่องทาง คือ ยื่นด้วยตนเองหรือมอบหมายผู้อื่นยื่นแทน ยื่นทางไปรษณีย์ และยื่นทางอินเทอร์เน็ต สำหรับการใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง ยื่นคำขอลงทะเบียนได้ 2 ช่องทาง คือยื่นคำขอด้วยตนเองหรือมอบหมายผู้อื่นยื่นแทน และยื่นทางไปรษณีย์ ในขณะที่การใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้งกลางสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ กำหนดให้ยื่นคำขอด้วยตนเองหรือผู้แทนขององค์กรหรือสมาคมที่เกี่ยวข้อง ยื่นต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือผู้ที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมอบหมาย ณ สถานที่เลือกตั้งกลางสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุตั้งอยู่จะเห็นได้ว่าการกำหนดให้มีช่องทางในการลงคะแนนที่ไม่หลากหลาย ส่งผลให้เกิด

อุปสรรคที่เข้าซ้อนต่อคนพิการที่ต้องการใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งโดยเฉพาะคนพิการที่ไม่มีผู้ดูแลหรือไม่มีผู้แทนขององค์กรหรือสมาคมดำเนินการให้กรณีที่คนพิการต้องการลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้ง ณ ที่เลือกตั้งกลางสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ

4.4 คนพิการหรือองค์กรคนพิการขาดโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ประจำหน่วย

4.5 การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คนพิการยังคงพบกับอุปสรรคในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งดังนี้ (ไอลอร์, 2563)

4.5.1 ภายในหน่วยเลือกตั้งยังขาดสื่อประชาสัมพันธ์ที่เป็นอักษรเบรลล์ หรือสื่อเสียงอธิบายวิธีการ ขั้นตอนในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อให้คนพิการทางการเห็นสามารถเข้าใจได้

4.5.2 ปัญหาการสื่อสารที่ทำให้คนพิการทางการได้ยินและสื่อความหมายสามารถเข้าใจได้ เนื่องจากในหน่วยเลือกตั้งไม่มีล่ามภาษามือ หรือมีช่องทางการสื่อสารที่ทำให้คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายสามารถเข้าใจข้อมูลได้ เช่น วิดีโอล่ามภาษามือ เพื่ออธิบายขั้นตอนวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

4.5.3 การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้ง คนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวพบปัญหาอุปสรรคตั้งแต่การเดินทางจากที่พักอาศัยมายังหน่วยเลือกตั้ง โดยเฉพาะคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวที่มีที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ที่ไม่มีผู้ดูแลหรือญาติต้องพบอุปสรรคในการเดินทาง นอกจากนี้ หลายหน่วยเลือกตั้ง ไม่มีที่จอดรถสำหรับคนพิการทำให้การรับ-ส่งคนพิการมีความยากลำบาก และยังพบปัญหาทางเดินไปยังหน่วยเลือกตั้งมีสิ่งกีดขวาง พื้นต่างระดับ รวมถึงคูหาเลือกตั้งยังไม่เอื้ออำนวยสำหรับคนพิการที่ต้องใช้รถเข็น

4.6 สังคม ชุมชน ครอบครัวหรือแม้แต่ตัวคนพิการขาดความตระหนักรู้เรื่องสิทธิของคนพิการ โดยมีทัศนคติมอง

คนพิการเป็นบุคคลมีเวรกรรม นำเวทนาสงสาร โดยขาดการมีมุมมองต่อคนพิการบนฐานสิทธิ

5. อภิปรายผล

5.1 ประเทศไทยแม้มีพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนและกฎหมายภายในประเทศให้การรับรองการ

เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ของข้อมูลสำหรับคนพิการ แต่ที่ผ่านมายังคงพบว่าคนพิการจำนวนมากยังมีข้อจำกัดในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการแสดงออก ตลอดจนการเข้าถึงสารสนเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะพลเมืองของรัฐ โดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง เนื่องจากเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่ได้มีการจัดทำสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งของคนพิการไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากเว็บไซต์ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประเทศแคนาดาและออสเตรเลียซึ่งมีการจัดทำเมนูที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งของคนพิการไว้อย่างชัดเจน โดยเว็บไซต์ของคณะกรรมการการเลือกตั้งประเทศออสเตรเลียมีโปรแกรมอ่านจอภาพคอมพิวเตอร์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการทางการเห็น นอกจากนี้ คลิป วิดีโอ ที่เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งยังปรากฏล่ามภาษามือเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการทางการได้ยินและสื่อความหมายด้วยเช่นกัน (Australian Electoral Commission, 2020) สำหรับประเทศแคนาดาให้ความสำคัญกับผู้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นคนพิการโดยเว็บไซต์สำนักงานการเลือกตั้งประเทศแคนาดา ปรากฏนโยบายเกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการอย่างชัดเจน รวมถึงกฎหมายการเลือกตั้งของประเทศแคนาดากำหนดให้การเข้าถึงกระบวนการเลือกตั้งของคนพิการในประเทศแคนาดาเป็นหน้าที่ของประธานการเลือกตั้งที่ต้องประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งในประเทศแคนาดาให้แก่คนพิการสามารถเข้าถึง รับรู้และใช้ข้อมูลได้

5.2 การเข้าถึงและใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการ มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการอำนวยความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อจำกัดและความหลากหลายของประเภทความพิการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่เป็นกลไกที่สำคัญในการช่วยจัดอุปสรรค และอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้งสำหรับคนพิการ ในคราวการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562 มีการจัดฝึกอบรมแก่เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งเป็นการทั่วไป แต่ไม่ได้จัดฝึกอบรมให้แก่เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งเกี่ยวกับสิทธิคนพิการหรือการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการเป็นการเฉพาะ ดังนั้น เพื่อให้การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรม สร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้งของคนพิการโดยเฉพาะ ดังเห็นได้จากหน่วยงานการเลือกตั้ง

แคนาดา มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งให้ทราบเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการเป็นการเฉพาะ

5.3 หน่วยเลือกตั้งในประเทศไทยยังขาดการมีส่วนร่วมของคนพิการ หรือองค์กรคนพิการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้ง ควรมีการส่งเสริมให้คนพิการหรือตัวแทนองค์กรคนพิการเข้ามามีส่วนร่วม เช่น เข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง ซึ่งจะเป็นการหนุนเสริมให้คนพิการผู้มีความสามารถเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความมั่นใจและออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น ดังเห็นได้จากหน่วยงานการเลือกตั้งแคนาดาที่เปิดโอกาสให้คนพิการสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง

5.4 คนพิการที่ไม่สามารถไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปได้นั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งได้กำหนดให้มีการออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง นอกเขตเลือกตั้ง หรือใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ สถานที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ซึ่งคนพิการสามารถใช้สิทธิลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งได้ตามความประสงค์ของตน โดยคนพิการจะต้องลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิดังกล่าวซึ่งกฎหมายกำหนดให้การลงทะเบียนต้องคำนึงถึงความสะดวกของผู้ลงทะเบียนเป็นสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติเป็นที่ทราบกันดีว่าแม้กฎหมายกำหนดให้คนพิการสามารถมอบหมายผู้กระทำการแทน หรือให้องค์กรคนพิการหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องดำเนินการแทนคนพิการได้นั้น อย่างไรก็ตาม สำหรับคนพิการที่ไม่มีผู้ดำเนินการแทน ต้องพบกับอุปสรรคในการลงทะเบียนเพื่อออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้ง โดยเฉพาะการลงทะเบียนเพื่อยื่นคำขอลเลือกตั้งล่วงหน้า ณ ที่เลือกตั้งกลางสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ที่กำหนดช่องทางในการยื่นคำขอลงทะเบียนเพียงช่องทางเดียว คือ ยื่นคำขอด้วยตนเองต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือผู้ที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมอบหมาย ณ สถานที่เลือกตั้งกลางสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุตั้งอยู่ ซึ่งเป็นการสร้างภาระให้แก่คนพิการที่ไม่มีผู้ดำเนินการแทน รวมถึงการกำหนดช่องทางการยื่นคำขอลงทะเบียนที่ไม่หลากหลาย ประกอบกับข้อเท็จจริงปรากฏว่าการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2562 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดให้มีสถานที่เลือกตั้งล่วงหน้า ณ ที่เลือกตั้งกลางสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุเพียง 10 แห่งทั่วประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าที่เลือกตั้งกลางสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ มีจำนวนไม่

ครอบคลุมทุกจังหวัดโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีคนพิการอาศัยอยู่จำนวนมาก ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ที่มีคนพิการอาศัยอยู่รวมกันกว่าร้อยละ 60 แต่กลับมีที่เลือกตั้งกลางสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ เพียงภาคละ 1 แห่งเท่านั้น จากข้อมูลกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่ระบุว่า มีคนพิการอาศัยอยู่ในเกณฑ์มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง มีจำนวนมากถึง 1,834,808 คน นอกจากนี้ คนพิการทางการเห็นยังพบอุปสรรค กรณีลงทะเบียนทางอินเทอร์เน็ตที่ไม่มีโปรแกรมอ่านจอภาพคอมพิวเตอร์สำหรับอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการทางการเห็นในการใช้สิทธิรวมทั้งการลงทะเบียนทางอินเทอร์เน็ต และการลงทะเบียนทางไปรษณีย์ การลงทะเบียนในช่องทางดังกล่าวไม่ปรากฏช่องทางให้ระบุด่วนกรณีมีความพิการ หรือช่องทางระบุรายละเอียดการขอความช่วยเหลือสำหรับคนพิการในวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่อย่างใดจึงทำให้เมื่อถึงวันใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งไม่มีล่ามภาษามือหรือมีวิธีการในการสื่อสารที่อำนวยความสะดวกที่ทำให้แก่คนพิการทางการได้ยินและสื่อความหมายสามารถเข้าใจได้ ซึ่งต่างจากคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งประเทศไทยออสเตรเลียและหน่วยงานการเลือกตั้งแคนาดาที่คนพิการสามารถแสดงความประสงค์ขอความช่วยเหลือในวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ เช่น ล่ามภาษามือ สำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย เป็นต้น

5.5 คนพิการพบกับข้อจำกัด และอุปสรรคในการไปใช้สิทธิลงคะแนน ณ หน่วยเลือกตั้ง เช่น การบริการขนส่งสาธารณะที่ไม่ครอบคลุมทั่วถึง โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่ชนบทที่มีคนพิการอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงควรกำหนดให้คนพิการสามารถทำการลงคะแนนเสียง ณ หน่วยเลือกตั้งอื่นที่คนพิการสามารถเดินทางได้โดยสะดวก โดยหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวต้องอยู่ในเขตเลือกตั้งเดียวกันเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการ หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจกำหนดให้คนพิการมีการออกเสียงลงคะแนนทางไปรษณีย์ ซึ่งประเทศไทยมีประสบการณ์เนื่องจากเป็นรูปแบบการเลือกตั้งที่ใช้ในการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร

6. ข้อเสนอแนะ

การจัดอุปสรรค และการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการที่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สามารถใช้สิทธิ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อแสดงเจตจำนงของตนในการเลือกผู้แทนผ่านการเลือกตั้งได้อย่างทั่วถึงเช่นเดียวกับพลเมืองทั่วไปเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐเสรีประชาธิปไตยจะต้องดำเนินการให้พลเมืองผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้อย่างเท่าเทียมและเสมอภาค ทั้งนี้ คนพิการผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีลักษณะและสาระสำคัญที่แตกต่างจากพลเมืองผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วไป รัฐจึงจำเป็นต้องมีมาตรการ แนวทางเพื่อขจัดอุปสรรค อำนวยความสะดวก ส่งเสริมให้คนพิการผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในประเทศไทยสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้โดยบรรลุผลเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ หากคนพิการสามารถออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างทั่วถึงจะเป็นคุณประโยชน์สำหรับคนพิการอีกด้านหนึ่งคือ พรรคการเมืองต่าง ๆ มีความสนใจในฐานะเสียงจากคนพิการและส่งผลให้มีการกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองที่เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับคนพิการมากขึ้นเนื่องจากจำนวนคนพิการที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีจำนวนมาก อาจมีผลต่อคะแนนในภาพรวมของพรรคซึ่งจะส่งผลต่อผลลัพธ์ทางการเมืองของพรรคที่มีนโยบายที่เกี่ยวกับคนพิการ เพื่อให้คนพิการที่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างทั่วถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีกฎหมาย นโยบาย หรือแนวทางเพื่อขจัดอุปสรรค และอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการและเพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนพิการผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกมาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

6.1 คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรให้ความสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งสำหรับคนพิการ โดยกำหนดให้เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีนโยบายที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการไว้โดยเฉพาะ และคนพิการทุกประเภทสามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่าย เช่น มีโปรแกรมการอ่านจอภาพสำหรับคนพิการทางการเห็น มีล่ามภาษามือหรือมีตัวหนังสือเพื่ออธิบายเนื้อหาข้อมูลที่เป็นคลิปวิดีโอสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย เป็นต้น การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง เช่น คู่มือ สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น จะต้องมีความหลากหลายและตอบสนองความต้องการของคนพิการได้ทุกประเภท โดยอาจจัดทำในรูปแบบคิวอาร์โค้ด (QR Code) เนื่องจากประหยัด ค่า และสะดวกในการใช้งาน

6.2 การออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งควรกำหนดช่องทางการลงทะเบียนที่หลากหลาย เช่น ยื่นด้วยตนเองหรือมอบหมายผู้อื่นยื่นแทน ยื่นทางไปรษณีย์ ยื่นทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และควรกำหนดช่องทางระบุตัวตนสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีความพิการที่ต้องการความช่วยเหลือหรือต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

6.3 เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมคณะกรรมการการเลือกตั้งควรเปิดโอกาสให้คนพิการ องค์กรคนพิการ เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง

6.4 คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องสร้างความรู้ความเข้าใจจัดฝึกอบรมให้แก่กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือกรณีที่มีลักษณะทางกายภาพทำให้คนพิการไม่สามารถทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งได้ เพื่อให้การช่วยเหลือคนพิการในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นมาตรฐานเดียวกัน

6.5 คณะกรรมการการเลือกตั้งควรกำหนดรูปแบบการเลือกตั้งที่หลากหลายสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะรูปแบบการเลือกตั้งทางไปรษณีย์ซึ่งประเทศไทยมีประสบการณ์เนื่องจากเป็นรูปแบบการเลือกตั้งที่ใช้ในการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร โดยให้คนพิการผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ประสงค์ใช้สิทธิเลือกตั้งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทางไปรษณีย์ โดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องส่งชุดบัตรเลือกตั้งทางไปรษณีย์มายังที่อยู่ของผู้ลงทะเบียนโดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องส่งบัตรเลือกตั้งคืนให้แก่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้ง นอกจากนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งควรอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการโดยกำหนดให้คนพิการสามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งอื่นที่ใกล้กับที่พักอาศัย และสะดวกต่อคนพิการโดยหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวต้องอยู่ในเขตเลือกตั้งเดียวกัน คณะกรรมการการเลือกตั้งควรอำนวยความสะดวกแก่บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีข้อจำกัดไม่สามารถเดินทางไปยังหน่วยเลือกตั้งได้รวมถึงคนพิการ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งควรจัดให้มีหน่วยเลือกตั้งเคลื่อนที่ เช่น ในโรงพยาบาล สถานับสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ทุพพลภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 92 วรรคสองและวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 โดยให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน มาตรา 92 วรรคสอง “ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควร เพื่ออำนวยความสะดวก

สะดวกให้แก่คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ อาจกำหนดให้มีการจัดที่เลือกตั้งสำหรับคนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ เป็นกรณีพิเศษ กำหนดให้คนพิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้สูงอายุ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งอื่นที่อยู่ในเขตเลือกตั้งเดียวกัน จัดให้มีหน่วยเลือกตั้งเคลื่อนที่ หรือจัดให้มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทางไปรษณีย์ โดยให้บุคคลนั้นได้ลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิดังกล่าว และเมื่อได้ลงทะเบียนแล้ว ให้หมดสิทธิเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มาตรา 92 วรรคสาม “การอำนวยความสะดวกตามวรรคหนึ่ง การกำหนดให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งอื่นที่อยู่ในเขตเลือกตั้งเดียวกัน จัดให้มีหน่วยเลือกตั้งเคลื่อนที่ หรือจัดให้มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทางไปรษณีย์ และการลงทะเบียนเพื่อขอใช้สิทธิตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด การลงทะเบียนดังกล่าวให้เป็นไปตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งต้องคำนึงถึงความสะดวกของผู้ลงทะเบียนโดยกำหนดช่องทางการลงทะเบียนที่หลากหลายที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้โดยสะดวก

6.6 ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของคนพิการในสังคมไทยที่เป็นข้อกีดกันทางความคิดและเป็นอุปสรรคในการเข้าสู่สังคม รวมถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมของคนพิการในมิติต่าง ๆ คือ ความตระหนักรู้เรื่องสิทธิของคนพิการ ซึ่งเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นวัฒนธรรมทางความคิดของคนในสังคมที่มองคนพิการเป็นบุคคลไร้ความสามารถ ไร้ศักยภาพ อีกทั้งมองคนพิการเป็นบุคคลน่าสงสาร น่าเวทนา ความช่วยเหลือที่ยื่นให้คนพิการจึงมอบให้ในลักษณะของการสงเคราะห์ ซึ่งสาเหตุประการหนึ่งก็มาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของคนพิการจึงมองคนพิการบนฐานสังคมสงเคราะห์ มิได้มองคนพิการบนฐานสิทธิ ที่มีกฎหมายทั้งภายในและระหว่างประเทศให้การรับรองไว้ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและฝังรากลึกมาเป็นเวลายาวนานจนเป็นปัญหาระดับโครงสร้างของสังคม กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการต้องเร่งดำเนินการสร้างองค์ความรู้ให้แก่คนพิการ ครอบครัว ชุมชน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคนพิการในทุกมิติ

7. กิตติกรรม-ประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคนพิการในประเทศไทยทุกท่านที่จุดประกายแนวความคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ของคนพิการผ่านการใช้สิทธิเลือกตั้งให้แก่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยความกรุณาอย่างสูง จากศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ, ศาสตราจารย์ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. นิรมัย พิศแข มั่นจิตร อาจารย์ที่ปรึกษาผู้เขียนขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณบุคลากรผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูผู้เขียนให้เติบโตมาในครอบครัวใหญ่ที่อบอุ่นและเป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้ชีวิต ตลอดจนบ่มเพาะผู้เขียนให้เรียนรู้ชีวิตและสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ได้ด้วยดี

8. เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. อธิบติ พก.ลงพื้นที่สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ตรวจสอบหน่วยเลือกตั้งล่วงหน้าสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ พร้อมเชิญชวนคนพิการ ผู้สูงอายุ ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งโดยพร้อมเพรียง. สืบค้นจาก <http://www.dep.go.th/Content/View/4175/1.2563>.
- [2] เจษฎา ทองขาว. โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของคนพิการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: เจพี การพิมพ์. 2562
- [3] บีบีซี นิวส์. เลือกตั้ง 2562 : เจ้าหน้าที่ง-อุปกรณ์ไม่พร้อม สารพันปัญหาการลงคะแนนของคนพิการ. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47649343>.2563.
- [4] พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. 2550.
- [5] ไอลอว์. อีกไกลแค่ไหนคือใกล้ จาก 'ผู้พิการ' ถึง 'คูหาเลือกตั้ง' สืบค้นจาก <https://ilaw.or.th/node/4442> Australian Electoral Commission. (2020). Australian Electoral Commission : AEC, "Enrol to vote.". Retrieved from <https://www.aec.gov.au/enrol/>